

Rettigheder for børn i Danmark og Sverige

På de følgende sider sammenlignes forholdene for børn i Danmark og Sverige på en række områder, der alle ligger inden for virkefeltet for Dansk Center for Undervisningsmiljø (DCUM). I beskrivelsen af børns forhold står deres rettigheder som et centralt aspekt, og teksten vil derfor bl.a. omtale de klagemuligheder, børn har på relevante områder i de to lande.

Teksten er til sidst forsynet med en synoptisk del. Hensigten med denne del er at synliggøre forskelle og ligheder mellem de to lande på en lettilgængelig måde.

Børneombud i Europa og Norden

I Norden er der fire sammenlignelige statslige institutioner, som har til opgave at varetage børns rettigheder i samfundet. De norske, svenske og islandske institutioner kaldes alle *børneombud* (et finsk er under etablering), men den svenske afviger fra de to øvrige ombud ved ikke at rumme en adgang til at behandle klager fra børn og unge. Det danske Børneråd har i sammenligning med de nordiske ombud det smalleste mandat og det mindste budget. Børnerådet har som det svenske ikke mandat til at behandle personsager. Imidlertid har alle fire institutioner en kompetence, som rækker ud over retten til at rådgive og kommentere, dvs. også retten til at indhente redegørelser hos myndigheder og institutioner.

Det er kendetegnende for de nordiske børneombud, at deres myndighed og uafhængighed er fastsat ved lov og nedfældet i en bekendtgørelse, instruks eller lignende. Strukturen herfor er tillige relativ ensartet.

De europæiske børneombudsinstitutioner er temmelig uensartet konstrueret, men er organiseret i et europæisk samarbejde, The European Network of Ombudsmen for Children (ENOC), som blev etableret i juni 1997. Netværket består i dag af uafhængige ombudsinstitutioner fra de fleste europæiske lande. UNICEF's Genevekontor fungerer som sekretariat for netværket. Hovedmålsætningen for ENOC er at forbedre alle europæiske børns liv og opvækstvilkår. Netværket arbejder på at fremme kendskabet til og implementeringen af FN's Konvention om Barnets Rettigheder, kaldet Børnekonventionen¹.

Børnekonventionen

Alle de nordiske ombudskonstruktioner er forankret i Børnekonventionen. Konventionen blev vedtaget på FN's generalforsamling i 1989, ratificeret af Sverige som et af de første lande allerede i 1990 og af Danmark året efter. Ratifikation indebærer ganske kort, at landene dermed er forpligtet til at leve op til konventionens krav ved at implementere dem i lovgivningen. Konventionens 54 artikler kan naturligvis ikke detailregulere alle livets forhold for børn og unge. Den fastslår en række overordnede principper om barnets ret til bl.a. at blive beskyttet

¹ Konventionsteksten kan bl.a. læses på <http://www.brd.dk/sw73.asp>

mod alle former for overgreb og som det radikalt nyskabende retten til at blive hørt og medinddraget i alle forhold, der vedrører barnet. På institutions- og undervisningsområdet etablerer konventionens artikler 18, 19 og 28 en forpligtelse for medlemsstaterne til at yde det bedste, landet formår, både hvad angår de fysiske og de psykiske forhold.

Børnekonventionen er en del af den internationale folkeret, men handlinger, som er uforenelige med konventionen, kan ikke forfølges ved nogen international domstol, som tilfældet er med fx Den Europæiske Menneskeretskonvention. Selvom internationale traktater i stigende grad bruges som retskilde i national ret, er kritik og påtale reelt de eneste mulige sanktioner, når et land ikke lever op til konventionen. For at overvåge medlemsstaterne har FN i Geneve nedsat en Børnekomité for barnets rettigheder. Hvert 5. år skal alle medlemsstater af-rapportere om situationen for børn i landet til komiteen.

Hverken Sverige eller Danmark har *inkorporeret* konventionen. Dette ville kort sagt betyde, at konventionen fik rang som lov ved landets domstole, og at al ny lovgivning aktivt skulle vurderes i forhold til Børnekonventionen. FN's Børnekomité har flere gange opfordret Danmark til at inkorporere. Den danske regering besluttede i 2002 at vente med at inkorporere, bl.a. med henvisning til konventionens forholdsvis upræcise formuleringer om børns rettigheder og til det ovenfor omtalte forhold, at der ikke er etableret en individuel klageadgang, som ville kunne præcisere barnets rettigheder og medlemsstaternes forpligtelser.²

I Sverige er problemet med den manglende inkorporering af konventionen mindre iøjnefaldende. Her har Barnombudsmanden (BO) kompetence i henhold til en *national strategi*, vedtaget af Riksdagen, ifølge hvilken alle statslige, regionale og kommunale myndigheder har pligt til at implementere et børneperspektiv, jf. Børnekonventionen, i virksomheden. Af 88 myndigheder afviste de 13 oprindeligt at arbejde konkret ud fra dette perspektiv, og BO iværksatte derfor en charmeoffensiv over for disse, således at den nationale strategi nu anses for fuldt fungerende.

Børneombud

Den svenske lov om Børneombudsmand (BO)³ ligner indholdsmæssigt bekendtgørelsen om Børnerådet på en række områder. BO er først og fremmest fortaler for børn og deres rettigheder. Men BO skal dertil indsamle viden, også i statistisk form, om børn og unges levevilkår. På den baggrund har BO siden 1995 sammen med Statistiska Centralbyrå indsamlet og offentliggjort omfattende viden om forholdene for svenske børn.⁴ BO kan tillige efter den nævnte nationale strategi indhente oplysninger fra alle myndigheder om, hvorledes børn og unges rettigheder som de er beskrevet i konventionen, implementeres i virksomheden. Endelig er det tillagt BO at overvåge, hvorledes Børnekonventi-

² Betænkning nr. 1407/2001 om inkorporering af menneskerettighedskonventioner i dansk ret.

³ Lag om Barnombudsman (1993:335)

⁴ Upp til 18 – fakta om barn och ungdom, se

<http://www.bo.se/Files/publikationer,%20pdf/Upp%20till%2018%202004.pdf>

onen efterlevs i alle forhold i Sverige, en formulering som er mere vidtgående end den danske bekendtgørelse.

I Danmark må betegnelsen ombudsmand efter Lov om Folketingets Ombudsmand ikke benyttes, medmindre det har hjemmel i en lov. Folketingets Ombudsmand og Forbrugerombudsmanden er således de eneste bærere af titlen.⁵ Folketinget har med denne tilbageholdenhed bl.a. ønsket at beskytte embedet og funktionen mod udvanding af begrebet og mod muligheden for forvirring i offentligheden. Behovet for større tilgængelighed i klageprocessen for landets borgere er imødekommet på forskellig vis, bl.a. ved i 1997 at udvide Folketingets Ombudsmands kompetence til også at omfatte kommunernes (og amternes) virksomhed. - Historisk var Folketingets indstilling også medvirkende til, at der i Danmark ikke blev etableret et Børneombud, men et *Børneråd*.

I Sverige forholder Riksdagen sig anderledes til betegnelsen ombud, og der findes ikke færre end 9 forskellige, således Ombudsmanden mod etnisk diskrimination, Ombudsmanden mod seksuel diskrimination, Barnombudsmanden og af særlig interesse for denne sammenhæng *Barn- och Elevombudet* (BEO).⁶ Lov om forbud mod diskriminering og anden krænkende behandling af børn og elever⁷ trådte i kraft 1. april 2006. Den gælder for al virksomhed under Skoleloven (herunder friskoler) og dækker dermed førskolevirksomhed (1 – 6 år), förskoleklass (6 år), grundskolen (7 – 16 år), särskola (7 – 19 år), sameskole (7 – 13), gymnasiet, kommunal voksenuddannelse, voksenuddannelse for udviklingshæmmede og svenskuddannelsen for indvandrere.⁸

I loven forbydes det (skole)ledelse og personale at tage beslutninger, som indebærer, at børn eller elever udsættes for nogen form for krænkende behandling, herunder i særdeleshed mobning. Loven omfatter også diskrimination, som de øvrige ombud beskytter imod (p.g.a. køn, seksuel orientering, etnisk tilhørsforhold, handicap). Skolen/institutionen skal endvidere overvåge, at børn eller elever ikke udsættes for krænkende behandling, samt løbende udvikle såkaldte ligebehandlingsplaner, der skal fremme børns og elevers lige rettigheder uanset køn, etnisk tilhørsforhold, seksuel orientering og handicap og skal forebygge og forhindre overgreb og andre krænkende handlinger.

Loven etablerer samtidig Barn- och Elevombudet, som med reference til Statens Skolverk ("Skolestyrelsen", den centrale tilsynsmyndighed for førskole og folkeskole) bistår børnene med at forstå og fortolke deres rettigheder efter loven. BEO behandler enkeltsager (indtil april 2007 ca. 150, hvoraf nogle er oversendt til de øvrige ombud) og kan endvidere på barnets vegne ved sagsanlæg afkræve skolen/kommunen skadeserstatning for lovbrud. Efter det oplyste har BEO i 2006 ført to sager, i april 2007 har BEO aktuelle sager mod 3 kommuner.

⁵ Lov nr. 473 af 12. juni 1996, §30, og Markedsføringslovens § 15

⁶ For yderligere information se <http://www.skolverket.se/sb/d/1333>

⁷ Barn- og Elevskyddslag (2006:67), link til lovteksten her: <http://www.skolverket.se/sb/d/1400> og information her: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/91/86/5478ac75.pdf>

⁸ En visuel fremstilling af det svenske institutions- og uddannelsessystem findes her: <http://www.skolverket.se/sb/d/767>

I to af tilfældene drejer det sig om, at skolen har ignoreret og bagatelliseret mobning mod elever, i det sidste tilfælde om, at skolen på et urigtigt grundlag har underrettet de sociale myndigheder om påståede problemer med en elev og dermed chikaneret ham og besværliggjort hans tilværelse. Erstatningskravene varierer fra 25.000 til 40.000 skr. Norrköping kommune har i februar 2007 accepteret at betale 25.000 skr. i erstatning til en elev, hvis skole ikke gjorde tilstrækkeligt for at bringe mobning mod ham til ophør.⁹

Lovens korte levetid taget i betragtning er det endnu for tidligt at vurdere dens betydning og gennemslagskraft. Sammenfattende står det imidlertid fast, at svenske børn med Riksdagens anvendelse af ombudsbegrebet i kombination af både en BO og en BEO har opnået en retsstatus og beskyttelse, der savner sidestykke i Danmark, navnlig hvad angår de psykosociale forhold i institution og skole.

Spørgsmålet er derefter, hvilke muligheder den øvrige lovgivning i de to lande tillægger børn og elever med relevans for dette område.

Skolelovgivningen

I både Danmark og Sverige tager skolelovgivningen afsæt i grundlæggende betragtninger om skolen som demokratiets fundament og om elevernes aktive medvirken i skolen og i samfundet. I denne sammenhæng skal alene afgørende forskelle mht. elevernes indflydelse og klagerettigheder beskrives.

I dansk såvel som svensk lovgivning betragtes børn som hovedregel for undergivet forældremyndighed, indtil det fylder 18 år. Spørgsmålet om, hvorvidt et barn har klageadgang, hænger sammen med spørgsmålet om, hvornår et barn anses som part i sin egen sag.

Udgangspunktet i dansk ret er, at de områder, hvor et barn er tillagt partsbeføjelser, er reguleret af enkeltbestemmelser i isolerede love, som fx i patientlovgivningen, hvor et barn over 15 år har vidtgående beføjelser. På alle andre områder er det forældremyndighedens indehaver, der handler på barnets vegne. Dette gælder også som udgangspunkt i folkeskolen, hvilket lovens § 54 slår fast.

Undervisningen tilrettelægges i samarbejde mellem lærer og elev, og der er i folkeskoleloven flere eksempler på, at det er eleven, der efter samråd med forældrene træffer afgørelsen. Det gælder fx valg af fag, indstilling til afgangsprøve o.lign. Er eleven fyldt 15, kan fritagelse fra kristendomsundervisning kun ske med elevens eget samtykke – her kan forældremyndighedens indehaver altså ikke handle mod elevens ønske.

De formelle regler for klageadgang er beskrevet i lovens kap. 9. Klage over en afgørelse på en skole kan indbringes for de kommunale myndigheder, og skoleleders afgørelser er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven. Kommunalbestyrelsens afgørelse i sagen kan som udgangspunkt ikke indbringes for en højere myndighed. Hvis der rejses tvivl om lovligheden af en beslutning, kan denne dog indbringes for tilsynsmyndigheden i Statsforvaltningen. Afgørelser

⁹ Mere om de enkelte sager her: <http://www.skolverket.se/sb/d/1599>

om specialundervisning kan indklages for Klagenævnet for vidtgående specialundervisning.

For en nærmere gennemgang af disse regler, se fx Børnerådets Notat om børns klagemuligheder¹⁰. Her skal kun særligt bemærkes, at det ikke er klart, *hvem* der i kraft af loven kan indbringe skolens afgørelse for de kommunale myndigheder, eller med andre ord, om også børn har denne mulighed.

Hverken loven eller andre bestemmelser med hjemmel i folkeskoleloven, fx Bekendtgørelse om foranstaltninger til fremme af god orden i skolen, indeholder regler om, hvordan *e/eleven* forholder sig, hvis han eller hun føler sig krænket i forhold til det psykiske eller fysiske arbejdsmiljø – mere om Lov om undervisningsmiljø etc. senere. Hvis den generelle kvalitet af undervisningen er for ringe eller læreren udebliver fra undervisningen er det heller ikke klart, om eller hvortil eleven kan klage på egen hånd.

Reglerne i den danske folkeskolelov om etablering af elevråd m.m. forudsættes bekendt. De svenske regler på dette område er ganske parallelle hertil og giver ikke anledning til nogen særlig omtale.

Reglerne for den danske gymnasieskole behandles ikke nærmere her. Det er dog værd at bemærke, at en elev efter kap. 8 i lov om uddannelse til studentereksamen (Gymnasieloven) kan klage til undervisningsministeren over rektors afgørelser i pædagogiske anliggender inden 2 uger, fra afgørelsen er meddelt eleven. Der tillægges altså eleven partsstatus i en række sammenhænge, også i forbindelse med eksamen og karakterer, uden noget alderskrav. Reglerne for klage vedr. karaktergivning og eksamen er meget omfattende og findes i kap. 10 i Bekendtgørelse om prøver og eksamen i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser, Bek.nr. 1216 af 01/12/2006.¹¹

Et fællestræk ved reglerne er, at hvis eleven er undergivet forældremyndighed, kan klage også indgives af forældremyndighedens indehaver.

Umiddelbart er der ingen formelle klagemuligheder for gymnasieelever, der oplever undervisning af ringe kvalitet eller at lærere opfører sig nedværdigende eller aflyser timer uden grund o.lign.

I Sverige afspejler skolelovgivningen to helt afgørende forhold, som er beskrevet tidligere: Dels, at alle væsentlige samfundsinstitutioner er forpligtet efter den *nationale strategi* til at anvende et børneperspektiv i udførelsen af hvervet. Dels, at der med Barn- og Elevskyddslag er etableret en funktion, der fungerer side om side med skoleloven.

Med loven er børn tillagt selvstændig ret til at søge hjælp og bistand hos BEO, og denne ret gør spørgsmålet om partsstatus mindre påtrængende, fordi børnene hermed altså kan vælge at gå uden om forældremyndighedens indehaver, hvis barnet skønner at det er nødvendigt eller hensigtsmæssigt – når det drejer sig om psykosociale forhold.

¹⁰ <http://www.brd.dk/sw3474.asp> - med forbehold for ændringer i lovgivningen m.m. siden 2003.

¹¹ http://147.29.40.91/_GETDOCM_/ACCN/B20060121605-REGL

Den svenske Skollagen omfatter såvel grundskole som gymnasium og refererer i hovedtrækkene til samme type regler om forvaltning og offentlighed som den danske skolelovgivning. Selve Skollagen indeholder en mangfoldighed af klagemuligheder, som ikke gennemgås nærmere her. Som hovedregel afskærer loven ikke klage over kommunal afgørelse, og lovens kap. 1, § 14 etablerer Skolevæsenets Klagenævn, der har til opgave at efterprøve afgørelser i skolerne, fx om specialundervisning. I andre tilfælde henvises der i loven direkte til forvaltningsdomstol, således fx afgørelse vedr. undervisningspligten.

Mht. eleven som part i sagen rummer Skollagen vidt forskellige bestemmelser. Lovens kap. 4, § 2 formulerer, at eleverne skal have medindflydelse på skolens virksomhed *efter alder og modenhed*.

Klage over afgørelse om specialundervisning kan kun fremsættes af forældremyndighedens indehaver. Klage over en karakter kan slet ikke fremsættes i grundskolen, men eleven har en selvstændig ret til at få karakteren taget op til fornyet vurdering. I gymnasiet kan eleven som i Danmark selv fremsætte klage over en karakter.

Undervisnings- og børnemiljø

Børn og unge tillægges i de danske love om undervisningsmiljø og om børnemiljø i dagtilbud en ret til et godt miljø i bredeste forstand.

Lov om undervisningsmiljø fra 2001 indvarslede nytænkning vedr. arbejdsmiljøforhold for elever og studerende. Det er et erklæret mål for loven at inddrage eleverne i arbejdet for miljøet og at markere, at ansvaret for undervisningsmiljøet er placeret hos den lokale institutionsledelse.

Elever og studerende kan vælge repræsentanter til at varetage deres interesser over for uddannelsesstedet, men ingen af de to love rummer individuel klagemulighed for de involverede børn. Eventuelle klager over forholdene eller institutionens administration af loven kan fremsættes af forældrene og behandles efter de regler, der er beskrevet i de respektive særlove, altså Folkeskoleloven, Forvaltningslov, Arbejdsmiljølov etc.

Loven og dens konkrete anvendelse i institutionen kan indklages for Folketingets Ombudsmand, når de administrative klagemuligheder er udtømt, og domstolsprøvelse kan finde sted, typisk som en straffesag mod den ansvarlige, eller som en erstatningssag mod institutionen.¹²

Med Børnemiljøloven fra 2006, der udvider området for miljøtænkning til de mindste, sendes tre signaler:

- Der opereres ikke med nye selvstændige krav om sikkerhed og sundhed,
- der er behov for synlighed og samarbejde, og
- der etableres ikke nye kontrolforanstaltninger¹³.

Loven fastsætter ligesom Lov om undervisningsmiljø et krav om udarbejdelse af en miljøvurdering, der skal følges op af en handlingsplan. Der introduceres i § 3, stk. 2, et princip om inddragelse af børnene ud fra et børneperspektiv. Bør-

¹² Undervisningsmiljøloven. Aage Huulgaard og H.C. Thomsen, Systime 2001

¹³ Børnemiljøloven. Regler om miljøet i dagtilbud. Aage Huulgaard, Kroghs Forlag 2006

nekonventionen er her en klar inspirationskilde, og i forarbejderne til loven refereres der i forbindelse med § 3 til konventionens art. 12, der fastslår barnets ret til at blive hørt.

DCUM rådgiver og vejleder institutionerne mht. efterlevelse af lovens krav. Kontrol og tilsyn udøves af de allerede etablerede myndigheder på de enkelte særlovsområder.

Arbejds miljøet

Den danske arbejdsmiljølov omfatter arbejde, som udføres for en *arbejdsgiver*, jf. § 2, og dermed som hovedregel ikke skolen og børn. Som udgangspunkt må børn under 13 år ikke udføre erhvervsarbejde, men ved undtagelser og ved erhvervspraktik har Arbejdstilsynet i medfør af Arbejds miljøloven udsendt en række vejledninger. Ved kulturelle aktiviteter kan der gives dispensation, som søges ved politiet. Børn mellem 13 og 15 år må arbejde i begrænset omfang efter regler, der meget minder om de svenske, se nedenfor.

For alle unge under 18 år gælder en række forbud mod forskelligt arbejde. Det er arbejde, som generelt vurderes til at være så farligt eller skadeligt, at unge ikke kan udføre det sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Herunder hører, at unge i forskellige butikker ikke må arbejde alene på visse tidspunkter i åbningstiden.

Da undervisningen i fag som fx fysik og kemi involverer praktiske øvelser, vil det ikke altid være muligt at gennemføre undervisningen uden at anvende farlige stoffer og materialer. I At-meddelelse nr. 4.01.7¹⁴ vejleder Arbejdstilsynet om, hvordan folkeskoler og andre skoler med undervisning svarende til folkeskolen kan tilrettelægge arbejdet med stoffer og materialer i undervisningen således, at elevernes arbejde bliver sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Videre er der udsendt vejledning om elever, der i forbindelse med erhvervspraktik¹⁵ udfører egentligt arbejde. At-meddelelsen er et supplement til At-meddelelse nr. 4.01.4, der vejleder om de almindelige regler for unges arbejde. For vejledningerne gælder, at hvis der sker ulykker, skal de indberettes til Arbejdstilsynet, og hvis pligten tilsidesættes, kan institutionen drages til ansvar efter arbejdsmiljølovens straffebestemmelser.

Ganske aktuelt meddeler Arbejdstilsynet i en Intern Instruks (nr. 3/2007), at det fraråder, at elever i grundskolen svejser af hensyn til sundhedsfaren og til deres alder, der gør dem særligt modtagelige for kræftfremkaldende stoffer. Overtrædelse af rådet vil medføre påbud efter lov om arbejdsmiljø. Tilsynet arbejder på at få Undervisningsministeriet til at forbyde elevers svejsning i grundskolen.

I **Sverige** styres skolens virksomhed af skolelovgivningen (herunder Barn- og Elevskyddslag) og af arbejdsmiljølovgivningen. Alle ansatte og elever, også i friskoler, omfattes af arbejdsmiljøloven, og loven betragter skolen som en arbejdsplads for såvel lærere som elever. Elever i førskole og grundskole er i de fleste tilfælde ligestillet med arbejdstagere, med forbehold for de beskyttelses-

¹⁴ <http://www.at.dk/sw4662.asp>

¹⁵ <http://www.at.dk/sw4663.asp>

regler, som gælder i henhold til særlig lovgivning, EU-regulering, internationale konventioner om børnearbejde o.lign., og som også gælder for danske børn ¹⁶.

Forbuddet mod arbejde før 13 års alderen suppleres af regler for mindreårige indtil 16 år. Det gælder her, at arbejdet højst må omfatte to timer pr. skoledag og 12 timer om ugen, ikke må udføres mellem kl. 20 og kl. 6, samt at forældre-myndighedens indehaver skal have givet tilladelse. Undtagelse fra 13 års-reglen kan som i Danmark gives til lettere havearbejde o.lign., tilfældigt arbejde af hobbykarakter, samt efter tilladelse fra Arbejds miljømyndighederne til kunstnerisk arbejde som skuespiller, statist o.lign.

Arbetsmiljøverket har fastsat meget præcise regler for skoleelevers inddragelse i arbejdet med arbejdsmiljølovgivningen. Hertil kommer et omfattende vejledningsarbejde, der bl.a. omfatter beskrivelser af den enkelte elevs vej gennem miljøarbejdet. Eleverne har ret til at udpege miljørepræsentanter (skyddsombud), der medvirker i institutionens miljøarbejde, men som dog ikke har samme status og mandat som personalets repræsentanter – der er bl.a. ikke stemmeret.¹⁷ Den enkelte elev kan også føre miljøsag, og eleven har partsstatus i en evt. klagesag, dvs, at eleven kan klage fuldt på højde med en voksen arbejdstager.¹⁸

Børn i *førskolevirksomhed og skolebarnsomsorg*¹⁹ er ikke omfattet af Arbejds miljøloven, men beskyttes indirekte via de regler, der gælder for disse institutioner og personalet. Der gælder således almindelige miljøbestemmelser om de lokaler, børn og voksne opholder sig i, om støj og lys, luft m.m. Näringsdepartementets Delbetænkning fra 2006 (SOU 2006:44) om forslag til bedre arbejdsmiljøregler behandler spørgsmålet, om arbejdsmiljøloven bør udvides til børn i förskola og fritidshjem. Betænkningen konstaterer, at der er mangler i tilsynet med børnenes helse og sikkerhed, men konkluderer alligevel, at problemerne ikke løses ved en udvidelse af lovens område. Barnombudsmannen kritiserer i sit hørings svar denne konklusion og argumenterer for en udvidelse.²⁰

Nogle mulige aspekter

Som det fremgår af det ovenstående, er danske og svenske børn på en række områder undergivet forskellige regler og dermed tillagt varierende muligheder. Den afgørende forskel synes at være, at den svenske Riksdag har valgt at iagttage

¹⁶ http://www.av.se/dokument/afs/afs1996_01.pdf

¹⁷ Olikas lika värde – om arbetet mot mobbning och kränkande behandling. Myndigheten för skol- utveckling, 2003:8

¹⁸ Arbetsmiljöverkets vejledning til elever om miljøloven: <http://www.av.se/teman/skolan>

¹⁹ Førskolevirksomhed omfatter førskole, familiedagpleje og åben førskole. Børnene er fra 1 til 12 år. Skolebarnsomsorg er fritidshjem, familiedagpleje og åben fritidsvirksomhed. Børnene er fra 1 til 12 år. Se også note 8.

²⁰ <http://www.bo.se/Adfinity.aspx?pageid=5615>

ge forpligtelserne efter Børnekonventionen ganske nøje, men efter et særligt svensk mønster, der samtidig muliggør en dynamisk fleksibilitet og udvikling i dialog med landets institutioner, jf. den nationale strategi omtalt på s. 2 og 5. Barn- og Elevskyddsagen tilbyder svenske børn en direkte og systematisk adgang til opgør med efterladende skolemyndigheder. Når svensk skolelovgivning ser mobning i skolen som et udtryk for *diskriminering*, åbner dette endvidere mulighed for efterprøvning af sager ved Den europæiske Menneskeretsdomstol. Selvom der endnu ikke er faldet domme af den type i domstolen, har svensk lov hermed operationaliseret Børnekonventionen, hvis udbredelse som nævnt netop er hæmmet af mangel på en international domstol.

Danske børn beskyttes af særlovgivning på det miljømæssige område, men er hverken i skole eller dagtilbud tillagt særlige handlemuligheder udover den formelle, kollektive indflydelse. Spørgsmålet om en lov mod mobning drøftes p.t. livligt i medierne, og undervisningsministeren har i kølvandet på debatten varslet en kampagne af 3 måneders varighed fra marts 2008, hvis behandling af emnet vil være af stor interesse. I denne sammenhæng må det også antages at være relevant, om det kan anses for tilstrækkeligt for danske børn at nyde bedre beskyttelse mod mobning end mod andre, beslægtede miljøfænomener som fx elendige toiletforhold, forældede lokaler osv.

Som tidligere nævnt blev kompetenceområdet for Folketingets Ombudsmand i 1997 udvidet til også at omfatte kommunale forhold. Ombudsmanden behandler derfor nu hvert år mange sager fra den kommunale forvaltning, herunder et stort antal sager, hvori børns forhold er aktuelle. Det sker dog uhyre sjældent, at et barn selv tager initiativ til at henvende sig til Ombudsmanden. Der kan være flere årsager hertil, men den store afstand mellem barn og ombudsinstitution må formodes at spille en rolle. Hertil kommer, at sagsbehandlingen hos Ombudsmanden er 1 – 1½ år, hvilket ikke er optimalt under nogen omstændigheder, og slet ikke for børn.

I februar 2007 afholdt Folketingets Retsudvalg og Socialudvalget høring om børns retsstilling. Her afleverede de 11 største organisationer²¹ på b/u-området i samarbejde en række forslag. Et kort resumé:

- I lovgivning såvel som praksis skal det være hovedreglen, at børn høres i alle sager, der vedrører dem, kun begrænset af et modenhedskriterium.
- Børn og unge skal have en let adgang til at klage over afgørelser mv., der vedrører dem.
- Folketingets Ombudsmand skal gives de fornødne ressourcer til at kunne behandle klager fra børn og unge.

²¹ Amnesty International, Børns Vilkår, Børnerådet, DSI, DUF, DUI – LEG og VIRKE, OMEP, Red Barnet, Red Barnet Ungdom, Ungdommens Røde Kors og UNICEF Danmark

- Der skal opbygges landsdækkende netværk af professionelle rådgivere, som skal hjælpe børn lokalt med at konkretisere, om der er tale om en klage, og hjælpe barnet videre hvis det er en klage.
- Børnekonventionen skal inkorporeres i dansk lovgivning.
- Alle relevante love skal gennemgås og om nødvendigt tilrettes, hvis de ikke er i overensstemmelse med Børnekonventionens bogstav og ånd.
- Der skal tages en politisk beslutning om, hvilken minister der har det overordnede ansvar for børnepolitikken i Danmark.

Efterfølgende har Socialdemokratiet, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten til ministeren for Familie- og Forbrugeranliggender fremsat Forslag B 149 til Folketingsbeslutning om en styrkelse af børns retsstilling²². Forslaget ligger i direkte forlængelse af de forslag, som organisationerne afleverede til høringen i februar. Forslagsstillerne bemærker, at på området børns retsstilling er indsatsen ujævn, ikke styret af overordnede retningslinjer eller en overordnet politisk målsætning om at skabe en bedre retsstilling for børn i almindelighed. Videre hedder det: ”På folkeskoleområdet er børns kollektive rettigheder til inddragelse i f.eks. tilrettelæggelsen af undervisningen og barnets individuelle ret til at kunne klage over en afgørelse, en sanktion m.v. nærmest ikkeeksisterende.”

Organisationerne og forslagsstillerne har med forslagene først og fremmest interesseret sig for de svageste og mest udsatte børn, men *alle* danske børn vil kunne få gavn af forslagene. Der er derfor god grund til at følge Folketingets behandling af såvel hele forslaget som dets enkelte dele nærmere i den kommende tid. Forslaget ventes at komme i 1. behandling den 11. maj 2007.

Søren Gade Hansen
 cand. jur., fuldmægtig
 Børnerådet, København 10. maj 2007

²² <http://www.folketinget.dk/?/Samling/20061/ftugep/200719.htm>

Bilag: Børn i Danmark og Sverige – synoptisk set

	Fælles	DK	S
Børneombud generelt, Norden/Europa	Sverige, Norge, Island, Danmark (Finland) Ombud og råd ENOC FN's Børnekomité		
Børnekonventionen 1989	Ratificeret, ikke inkorporeret Teksten ubestemt Ingen international domstol	1991	1990
Børneombud	Smalt mandat: Ingen personsager	Børnerådet 1994 Folketingets Ombudsmand + Forbrugeromb.	Barnombudet 1993 8 andre ombudsinstitutioner National strategi: Påbud om barneperspektiv Lov om forbud mod diskriminering etc.: Barn – och Elevombudet 2006
Skolelovgivning	Formel medbestemmelse Individuel klageadgang for gymnasieelever	Ubestemt eller ingen klageadgang for grundskolen	National strategi BEO: Individuel klageadgang (psykosociale forhold)
Undervisnings- og børnemiljø, arbejdsmiljø		UML 2001 BML 2006/07 Arbejdsmiljølov i særlige tilfælde	Arbejdsmiljølov: Alle elever omfattet. Gælder ikke førskolevirk-somhed og skolebarnsomsorg
Mulige aspekter	Diskriminationsbetragtning kan føre til internationale domstolsafgørelser	Antimobbelov? B 149 Forslag til Folketingsbeslutning om børns rettigheder	